

SAŠA VUGA

Mir – mrzinci nad vasjo

(odlomek iz romana *S kačjih rid*)¹

Garon strese plast snega z vozice znamke Pelicon. In zve, kako so Benečani stihotapili evangelista Marka v prekajenem praščku. O Titu pa, da ga ni v Titu, v tej eksplozivni kepi pol Hrvata, pol alpskega Hrvata – Soča bo to šumno noč, pomijasta, užaljena, drhtela pod odejico iz mesečevih lusk.

Zadnjega zadnjega v 1999. ob devetih in devet predpoldne, menda petek, se z napeto uležane Soče dela dan, kot izklesan v smaragden led. Oblaki puhasti. Razločni. Kot na plohc ob-
čutljivega naivca. Pravzaprav, *če dobro vidim: Z delikatnim jantarnim nadihom krog in krog. Naj pretiravam, naj podčrtam – mir, ki žvrgoli, ko da so rjavi listi po vejah škrjančki.*

V oknu je Anglež pol tiščal v admiralski daljnogled. Pol skrbno pisal.

Iskre v ivju vrh satenastih črnin kostanjev, zlate v soncu – novoletno aranžirana izložba v florentinski draguljarni. Vonj po vlažni, zaležani rečni mivki. K cesti kam utrujeno korakanje premrlih enorokih skorjastih dreves – ko da sholar prasklja v kitaro, Ben? Si vmes popevka:

Semeniščnik mlad s kitaro poje, Bogu daje hvalo!

Moj zoprnik je, kavka Cravicich, prijezdil na konjiču pasme *falabella*.

¹ Roman bo izšel letos pri založbi MK v Ljubljani

Zato bom brzojavno zaplombiral v svoj popotni dnevnik sprotni vtis! Najprvo barve – ker oživljajo, sestavljajo ta zimski vaški praznični pejzaž: *Nebo nedolžno modro. Melišča dimljeno zelenkasta. Grmiči v grapi rjasti. Sneg radostno deviško bel – ob dimniku na strehah poklapano siv. Zatrépi hiš višnjévkasti. Otroci v rdečih kapicah. V plaščkih. V belih škorenjcih.*

“Čeprav ta kraj le ni tak raj! Ni tak raj, kot sem jeseni pisal. Ne, ni!”

Kljub čarnim barvam: Preveč je tod zapitih Adamov. Preveč oblevno sitnih Ev. Preveč za tak planinski raj ponižnih kač – posebno kobrank! Beloušk. Ker se pastirci po cerkvah preveč zamujajo s politbirojsvom, se ovčkam udara v poganski mulj! Ondi pa ščavje. Štorklje. Kapeljni. Cikcakasta histerika preletov kačjega pastirja. Pižmovke! Ondi prežijo demoni – celo *nevarno nadpovprečni Psychubus, imenovan Gagà Kalabrijski*, specializiranec, se govori, za topoumno razigrane ženske. Zapreda jih ponajvečkrat, ko se gospe zaprejo v stranišče. *Pa jim z dna školjke puhne skupek toplih sap, dišavnih po viržinkah, mošusu. Po feferonih.* Ljudi se kdaj, mahoma, kot na trobentni klic, nateče sém. V krčmo – sta kriva ščip? Nemara mlaj? Otožno pojejo. Potrpežljivo čakajo na novega Boga, ko da so prejšnjega, izrabljenega, spravili na prag – *svèt gorskih izb*, si pravim. Jih proučujem. So naglo jezasti. Včasih dremasti. Opravljeni kot za velikonočni shod. Krčmar preždi večere pred sprejemnikom. *Lovi postaje, ki v njih nastopajo šimpanzi. Papagajčki* – pred pičlim tednom sta se kot v komediji pijano naskočila starca, grob Celovčan in jecljav Tržačan, ob vprašanju *Čigava je Slovenija*. Doma je drugi, spod obližev, dal na znanje v časopis, kako so ga Slovenci pol končali le zato, ker je ponosno kliknil: *Italijan sem!* Rjuli da so: *Pizdolin! Priložnostni morilec! Spreten sproten goljufač* – star stric, z naočniki na zlizani verižici, podoben kolonialnemu polkovniku, pozabljenemu po končani prvi vojni sred puščave, je včeraj zamrmral:

Svobodo so nam pridobili norci, ki so izgubili vse! Razen – razuma!

Neumrljivosti se hitro, vidim, hip v hip, spreminjajo, sicer bi hitro izumrle. Duhovnik tu, dovolj enkrat, mrožastih oči, prelitih z rožicami sonca v zatonu, je vzgrgral: *Pri nas, gospod, se vse potepa! Vse potaplja!* Kimal sem. Pa, ker mi je vrvravi mož vseč, dodal: *Moj kralj, angleški Henrik VIII., je ukazal, naj klateža, ko ga zalotijo, prebičajo do najmanj ene unče stočene krvi. Naj potlej pred Prebičanim podkriža z natezalnico ali s podganjo stajico prisego, da bo najmanj tri dni do smrti težko delal!* Kaplan, z imenom Poči Pika, je povzel, kako se krade. Rokovnjaško ropa – gre domačin v Ljubljano. Ga že na vlaku kdo s pištolo kresne po laseh. *Francozi da so lopova na mäh zagavgali. Za zgled! In v osmih dneh očistili Ilirijo.*

“Čeravno so tod mrtvi zmeraj bolj nevarni kot pa živi.”

“Kako to mislite?” sem ga, nalášč nerazumljiv, umel.

“Tako približno, kot smo rekli,” se je čudno zasmel.

Mrzlinci so v tem hladnem sivem vetru kot spreleti češnjevih cvetov.

Razloži, Ben, kaj so *mrzlinci* – so redke, lahke, zmrznjene snežinke.

Zaprl je platneni dnevnik. Si rekel: *Kaj, že čas?* Odprl žepni koledar.

Dan je živahno rasel v šumih, nič bolj odmevnih kot vsakdanje dni.

Nekdo je z Wagnerjevim *Nibelunškim prstanom* preskušal v nasmetenem vhodu k zobnemu zdravniku napeljavo. Otipaval tipke. Nižal, višal, da je pokalo kot od klofut v uho – svoj ročni mikrofon je črnim dal na voljo Poči Pika. Rdečim prodajalcem klobasic, kostanjevih kolačkov, kuhanega brica, preslic z lásastim sladkorjem in medenih lizik pa ga je pred stojnico postavil na kole-nastem obtolčenem trinožniku za to pomembno noč najeti *Buena Vista Bend*. Ga že včeraj temeljito preizkusil s privoščljivo mehiško romanco *Lo han visto con otra*² – iz krčme je odprl gologlavi Golo Multinacional, med ribiči široko krog in krog strokovno znan po miših. Lovil jih je v drateno past. Jih spravljaj v hladilnik. Jih na norveških trnkah o prvem kraju vzdihoma ponujal postrvem. Nikoli nič ujel – med hojo so mu zlepljeni lasje kot petelinja roža božali uho. Prenašal je *orgánistrum*, debelo srednjeveško lutnjo na kolesce. Zvrnil rožnate, čevapčičaste prste vznak:

“V Sloveniji je 21 *Kurjih vasi*, 16 cerkev *Matere božje*, pa nobenega *Siegfriedburga* – zato naj se ta črna noč junaško razgori v bolj jasne dni!”

Jah, čas bo, je zatreslo Počija Piko. Spotoma je v Multinacionalovo rdečico tlesnil bled odzdrav. Zanihal kljuko v zakristijskih vratih. Si s kolonom pol odrinil – za voglom notri, kajpada. Na zdrsanih kamnitih ploščah. Ko da čaka pri zdravniku. Snažilka Robertina Fon, ugreznjena v podbradek z dlakami, nasvédranimi kot prašičkov rep. Oddihovala se je v škofovem vizitacijskem, pobronsiiranem prestolu. Brundala. Sesala s palca cigareto – obleka ji je z gmot opletala kot konjski koc na podivjani živi meji.

Za Berto bergla. Na bergli torba iz iznošene kravíne.

V starkinih rokàh pa slikica sred belo rjavega okvira:

“A, bogdaj! O, ti tam? Jaz tu pa sanjam – sanjam, oj, ni res? *Pa sanjam, da sem res na tej fotografiji tista!* Se ne smeje. Pa prestrašeno zija nazaj. Naravnost sèm. V to, kar tista danes je! Bila je gladka majska noč. Pa črički orglic v moji spenjeni betici. *Oho, nebo*, mu rečem: *Mesec z melancanastim nosičem!* Slišim laške mandoline v pozabljenih sprejemnikih. Trije alpinci so v prašičjem kotlu cmarili rižoto – kaj pa ti tod, a, gospod?”

“Bertína! No – pa saj sem ti že tisočstotrinájstkrat rekel: *Vikaj me!*”

“Da *vikaj me!* Pa nisi že, kot boš v krsti: *Siromaček sam?* Samih jaz ne vikam! Vikam okupatorje. Svoj kurnik! Pijance v krčmi: *Vi, se tepete?*”

Zaprlo jo je v molk – in jo z rokàmi v križ trmasto zagledalo skoz nič.

Znad Soče kam je, knežji, bel kot kipec iz pire krompirja, plul galeb.

Ko da bo čas, je stresel plast snega z odeje na vozíci znamke Pelicon. Prisluhnil. Ujel repèk bledikaste napovedi za *šolsko uro, zadnjo pred počitnicami* – skrinjica tam notri je slovesno, pol minute, tri četrt, molčala.

Potlej se je tiho, ranjeno razlila pod ohrípan bariton trstikova piščal:

² Videli so ga z drugo.

“Ko so Cortézovi Španjolci vdrlí v ponosno mesto Tenochtitlan, zdaj *Ciudad de México*, so tam našli samo na kupe mrtvih. In sestradanih, od koz razžrtih okostnjakov – 13. avgust LG 1521. Nepoznan indijanski pesnik je tako potožil za ta strašni dan: *Po cestah leže zlomljena kopja. Razmršili smo si lase. Strehe naših domov so razkrite. In stene rdeče od krvi.*

Črvi gomazijo po poteh, po trgih. Zidovi so poškrapljeni z možgani. Vodé so rdeče. Prstene so kot čreslo – in če jih pijemo, je njih okus po sólzah.”

Ko dva oprhla oleandra sta kraj krčme završala Cravicich in Štorkla.

Drug drugemu kriče kazála, kolikanj je njihov zadnji dan stoletja lep.

Prišli so kramarji – se klopotavo vtikali, kot sveti trije kralji na kameli k jaslicam. Od marsikod. Celo iz Karlovca, na ropotuljastem, ostréšenem triciklu s prerjavelim glušnikom, je šántav, uglajen, srebrnolas Cigan prodajal *robce*, ki je vanje nad človeškim rodóm jokala *Gospa*. Tribarvne glinaste posodice z okrasnimi marijinimi lasci. In šklepetave rožne vence za procesijo, iz debelih, barvanih rdeče belo, medjugorskih cepljenih orehov.

Pa prišel, že leta vsakokrat v opóldanskem korakanju zvonov do kanjih kolobarjev gor, krojač. Pravljíčar. Marjetko Káherle – v čevljih kot zanič oskrbovan otroški grob. Z romarskim klobukom. S tågavim dežnikom, zgrabljenim kot v sabljo, za ročaj. S priljubljeno pričakovano zgodbo *Grof Angurija*. Zvečer bo iz nahrbtnika potegnil križ, sestavljen iz rumenkastih kosti – človeških? Vpil: *Otroke ven!* Začel, ko da mrmra v zaroti, pravljico:

Kaj bo, kaj bo? O ti moj Bog! In če ne bo? Angurija, grof, je na skrivaj gojil rdeče buče. Prvi med biriči, hudiča sem poznal, ime mu je Cipot, ukrade sadež. Grof jih skliče pod jelenovo rogovje: Krivi naj se sam izda! Aha, tišina kot v cerkvi, preden kómu kolcne. Z nožem jim veli vdreti v trebuh – že pri sedmem so našli, hudiča sem poznal, ime mu je Flikon, kos neprebavljene lubénice in črni pečki. Marjetko Káherle se je privil kot struna na violini, da je zaskóminalo in so bezljale mravlje skoz lase: Na konju se je zjutraj grof Angurija osmega septembra, na brezmadežno spočetje, morda decembra, vroč kot kostanj, vrnil z lova. Ko je ob latniku vzdignil k ustom kupico, mu je grofinja, nisem je poznal, zabila vile do ledvic! Angurija je začudeno zarjul. Grdo spodbodel mimo lip. Se hitro preobrnil, z ного v stremenu. Belec mu je spotoma, ob gozdnem kamenju, glavó potrpežljivo praznil kot košaro gob. Nauk – tako je tod ob Soči fevdalizem konec vzel. Zdaj pa pokličite svoj naraščaj nazaj. Vendár brez hrupa, ali pa grem jaz!

Skoz hrum zvonjenja je ko trojna presta prasnila srebrikasta raketa.

Kot zvezda k zvezdi gor – nizzdol pa cofnila kot okajen podganji rep.

Presite riti, je spod plešaste lisičje kučme copotal profesor Karlman:

“Vsak vaš izstrelek v prazno je najmanj pol štruce ajdovega kruha!”

Vanj je počilo pet žabic v rožastem papirju – sunil je kazalec v uhelj.

Po hrvaško klel. Zavpil v potrto vedrega Pukmajstra: *Pa je pri nas, naj spet povem, hudičev čez moralno mero – približno kot kobilic! Ne pravi sveto pismo invazijam afriških kobilic infestacija?³ Pravi: Kobilic je pa toliko, da ni mogoče pohoditi nekobilic! Satan – ta bo kar naprej hudo prebrisan! Vem dovolj. Zato naj spet povem: Človek mu ni kos, ni! Hudičeva izredno talentirana ukana je, na primer, propaganda z ustnic v usta, da hudiča ni!*

“Vaša gospa ima nemara prav: *Vsi se staramo, samo hudič se ne.*”

“Menda! Ker životarimo kot ribe v Soči! Vsak pod svojim kamnom!”

Zdravnik je poiskal v žepku starinsko uro: *Jah – vrabčka! Ni že čas?*

Ob treh popoldne se je prvi, pijan, v obcestno skalo zavijugnil kombi z jajci. Mlaka rumenjakov – nič krvi. Ko se je privijugnil policijski avto, jim je voznik z debelimi umetnimi zobmi zaupal, *ker ste premladi, da bi sploh kaj vedeli, o Titu: Da Tita ni v Titu – v tej eksplozivni krogli pol Hrvata, pol alpskega Hrvata. Ampak da se je vanj pred revolucijo spretno skrtil Kornej Porfiríč Ekselenski, ruski knez, nadarjen za klavirje z dunajsko mehaniko.*

O petih, šestih, v mraku, sladkem od vonjav receptov iz na nóvo ilustrirane *Slovenske kuharice*, se je, drugi, pijan, hrešče ustavil sred svinjaka, v cviljenju krvavkastih, pohabljenih prašičkov, ford s prikolico, nabito z delikatnostjo

³ Pustošenje.

prekmurskih gibanic, pinjolovih potičk, orehovih kolačev pod voščeno plahto z ducatom citrončkov, sfrfotanih nad nasadom jagod – se je s ceste dol čez most vzdignil v packo javne razsvetljave pred vseenost policistov *znanstvenik Efeb*. Z odejo, dlakocepno zvito v štrukelj, pod hrbtôm. Kostljiv kot šolski okostnjak. Čeprav marelično rumenih ličk. Naočnikast. V pumparicah. S pentljico na vitriolske mušnice krog krep papirnega vratu. Ko da je na veseloigrski obisk pridrobencjal nekakšen prejšnji vek:

Živeli! Efebij – akademik. Se vsiljuje sklep, da nisem bil pričakovan?

Bil da je na poti skoz níkamor naših dni. Pa je takóle blizu treh, mogoče dveh in pol popoldne privršel kragulj. *Ah, no! Kragulj – priletel angel smrti!* Ga zagrnil v netopirjasto, svileno repetnico. Ga odnesel križem gor. V še globlji nič – tam so pokazali nizdol: *Do krčme!* Pripravlja pa pomembno raziskavo. *Predlagal sem, naj bi jo plačeval ordinariat. So rezko rekli ne! Kako? Ne bo beseda o kuratih, ki jih je na Kranjskem v oklepaju 1797 – 1979 ubila med prebiranjem brevirja v rožnem gaju strela?* Primerov nič. Nobenega! Je pa nalogo pisal trinajst let. In v zimi 98 z odliko promoviral.

“Moji pogledi – žarometi brzovlaka v zamegljeni, žolti jutranji temi!”

Gospod, pst, se je obrnil policist: *Več rešpekta. Prašiček tam umira.*

“Kaj? A, že šepetam! Ni treba v dramo. Pridem kam, igrajo tragiško komedijo: *Krik – kri!* Sicer pa hodim iz vboklosti v izboklost. Spotoma razglabljat o nazaj, naprej. Narédko, rekel bi tu, tam celo ne vem, kaj delam: Ko dekadentno votle sile vprežejo mojo svobodno voljo za na svojo pot!”

Brljavo je potipal steljo. Prašiček je zakrulil. Priplesal v zadnjo brco.

En jajčni grog, hudiča! Punč! Sicer ne bom več videl ljubljenih Domžal! Razgrnil dlan, podobno vložku v teniški copati – tam je, mečkáva slama, ležal klas. Odlučil si je zrnce. Potrkal z nohtom vanj: *Plevel? Pšenica? Rž – tu notri je od Platona, če hočete, tja do nič bolj brkatega Vercin-getórixa vse!* So barve, vonj. Okus. Je kratko malo – vsa naša vsakdanja večnost! *Oglejte si ta nič, ljudje: V njem smo vse, kar smo! Zato pa vidim slepo zvezdo. Zato pa rečem: Pesek s peščenin ob Soči je turkizen sneg!*

Profesor Karlman je izzivalno brbotal. Obračal v poke pokalic hrbèt:

“Pokvarjenci! Popačenci – *pedenjboróeviči!* Delal da bi? Rajši céca majkico! Kvarta z očetom. Poka pijanske kozle v zrak! Ajá, konjederec za duhove, doktor, moj hvalevredni klerik Baldomir Modest, poklican reševat madžarsko nunstvo pred hudičevsko pogubo? Naj z njim končam: Od nepuščavniških večerjic ga je žlak! *Zdravi da se z bobki za skarifikacijo – si potemtakem prazni polna čreva?* In s krájevnimi pijavkami za vročo kri.”

Pukmajster je, prevzet, strmél skoz okenska, okorna stekla v krčmo:

“Le Italijanu se lahko primeri tolikanj originalno: Gre ponoči na merjasca. Kraj robide se premakne prasec. Strel – pet strelóv: Krava obleži.”

Oné na prečo? Z dlačno muho nad obradkom? Já pečenko z repo?

“Galileo Sousa – in gospa Ninon, obdarjena s telescem vodnih vil.”

Katoličanka mimo vseh krščanskih mer, se je podprl gledat Karlman z dlanmi obákraj v kolenih: S polkilskim križcem iz kovane železnine krog vratu! Spet se je nagnil. Se razkrečil: Benečan? Menda – Benečani slovijo kot odlični lovci tudi na svetniške, ne samo na véprovske kadavre. Ko so v letu 828 ukradli mumijo evangelista Marka, so jo na ladjo stihotapili v prekaženi, Saracenu mrki svinji. Tako je, vidite, prasè rešilo kralja – leva!

Kraj hiš po zvitem klancu dol je praznično prihajal Vendelin, pleskar:

“A da je čas? Pa naj bo čas – ta reč je stara vsaj prekleto tisoč let!”

Zastal v odrezan skok. Obraz obesil v zakristijski zid. Pod štirikotni, okovani, zvrh kostanja osvetljeni okni – tja jim je v adventu župnik dal biserovinasto narisat žabo z naukom 1. to je greh, ker živi v blatu. Kuščarja zelenca 2. to je dobro, ker živi na soncu. Kraškega ovčarja z bučko brinjevca pod vratom 3. to je vera, ker edino naša, prava vera váruje človeka!

Ob osmih trideset je v krčmi rignil telefon. Cravicich, slovesno klovnast, v metuljčku, z vampastim kozarcem vinjaka v dlaneh, ni zevnil. Kinkal je, da bi pozneje bil primerno pri močeh. Lukrecija je, nevoljna, vzdignila – privrelo ji je ob uho: Srečno! Nizka? Kalna Soča? Nič narasla? Zada se je kanjih repetnic vzpenjala koračnica Dvoglavi orel, zvrhana činel.

Odkod se jemlješ, kristus, je Lukrecijo nakrivilo v bes. A zafrkavaš?

Rjasto je žvrknilo kot vodna pipa o povodnji: Srečno novo tisočletje!

Grob Neznanega svetníka je pisalo pod podobo v steni. Guadalupe.

“Vaški tempelj, restavracija Storkla? Velikovec tu! Kleinteuflov Wolfi, tisti, ki sesa cigaro. Hálo! Pa v grafitni škodi hodi tisto muho metat postrvem. Sin tistega podčastnika, ki se je z repnim žganjem prenažrl – nak! Ne z repnim. S pesnim! Kaj? Ne, s češpljevcem! Pa vam ustrelil, ganjen, ker sem se mu, tisti jaz, rodil, tri hribarje: Očeta, sina. In tistega Duha. So k šolskim vratom skladali polena. Očetov sin si je z dlanjo zakril oči – no, prosim vas! Naj naj počne tako, moderni človek pa? Moj Augustin mu je, kot Kristusu, zatlesnil s težkim samokresom piko v tisto dlan! Jezljiva dekla in smrdljiv zidar naj bi zagrebla tisto rajnkost kam nad Sočo. V zapuščen solatni vrt. Ob Wolfa je dodal ime *Urlauber* – ker me je nabrenkal, ko so ga poslali na dopust! Čeprav je tisto petkrat videl, zdaj ne ve, da je na tistem vašem hišnem voglu siva plošča tistim trem v spomin. A še kaj ve? Nič več ne ve! V nočeh zavija kot otožen volk v luno: *Augustin! Au, Augustin!* Nalaga sir v sendviče. Žvrklja s kakavom v termovki, porisani s tistim prepevanjem kanarčkov na trapezu. Se prepira z jazbečarko, dvakrat bolj neumno, kot je sam, zvito v plešasto pogačo, polno bolh – če bi ga le pripeljal? Kot paket, na zadnjem sedežu! In bi prišla do Soče dol za tisti mušji met: Bi mu vi znali kuhati mineštrico iz *Klackerkluetnov*, sladkih rezancev? V mleku zmocenih? Jah, to je tisto! Srečno novo leto! Velikovec tu!”

Vonj po čevapčičih. Odojkih. Žganju – vonj, previjal se je skoz temò.

Karlman je s prsti tipkal v zrak. *Menda!* Slina se mu je prašila z ust:

“Ker ni ob meni srečna, dobrodušni moj, ker nisem srečen z njo, so vanjo vlomili demoni! Podobno, pravim, je z meno – le da brez demonov.

Ne vidim jih! Čeravno so. Ugibam jih po delu, ki pa je sramotno smrkavo. Zvotlili so jo, v njej ni več ne ognja niti nič! Še kuhati ne zna kot svoje dni. Nameri se, da mi bo spekla krvavico iz kolin, dobim krompir! Očitno se mi bliža kraj sveta. Razúmite: Me bodo dali v grob – in svet bo zame mrtev!”

Kam? Zdravnik se je, smehljav, zadrežen, skrival v senci: Dali kam?

Profesor je miže pretipkal nanj. Ostro. V zamahih – ko da vadi zbor:

“Sem videl! Več ne vem. Ali sred sanj? Kot ožveplan oblak je zoper narod vdrla katastrofa! Zlat oblak, ves kot Meduzina lobanja pod lasuljo iz rumeno navozlanih kač. Ljudje v poplah. In v beg pred smrtjo – torej v samomor! Pa je po *angelusu* vzplul izza puščave Námib, znane po diamantih, angel. Onečeden huje kot avtomehanik Barteljč. V krilih osmojen. Oznanjat, naj se zadušimo s peskom: *Je poceni. V Soči ga bo vekomaj preveč. Ga boste žrli* – do prvih kurjih krikanj bo po nas! *Pardon, sem se namrdnil: Svoj konec bom prepustil višji sili! Vi, Dei nuntius:⁴ Profesor Karlman ni zgolj telo! Duhovno bitje je!* Na Prago pa je, pomnim, padal dež.”

Pukmajster si je spet, z rokami za hrbtòm, ogledoval konico čevlja:

“Kri, mhm: Davi si je Vimpel dal granato na želodec. Stene ovinjal – izpraznjen dedec je kot stara riba. S plastično verižico vretenc po dnu.”

Vrh klanca sta pritekla psa. Skakala drug v drugega. Pa brž domov.

Zmrzal in listje, zvito v zvončke – veje lip so sramežljivo pocingljale.

Sunil je vozico znamke Pelicon pod Štorklovo dvoriščno trto. Poravnal ponjavo po robih. Počasi šel, v okljukah, tik zidov nizdol, da bi pogledal k tem silvestrskim poslednjim saturnalijam v tisočletju. V to 999. zadnjo vaško noč – zrak, prej kramarsko drugačen, je postajal drug, leden. V kovačev zid so, kdaj že, vdělali preprosto kmečko ploščo *Tu je v spopadu z italijansko policijo daroval mlado življenje naš tovariš Miha Turk*. Na rog za vence je nekdo podtaknil dno zaboja od poceni konjaka *Grand S. Bernard* s cinóbrastim, spletkarskim sporočilom *Tu je policija ustrelila Turka, kurjega, kolesnega in ribjega tatu*. Meglice so pritlehno šle z vasi, rumenkaste ko tolšča od pečenk. Za pošto je gizdávemu nekemu skvarjena raketa prsknila v klobuk. Mu naredila mišlovsko luknjo. *Rajske strune, zadonite* ali kaj – pobožna glasba je trpela, ko da jo pogani devljejo na križ.

Vžigal se je pèkelček iz krikov, krog in krog, hripavih grgranj, rjoventj. Bilo je kvečjemu devet in pol, naspani pijanci so šele prihajali mimo dremotnih policijskih kratkih luči kraj ovinka, ko se je v lestencih topo streslo – ko da v transformatorju elektrikar preklaplja na poceni tok. *Mic, virtuoz na mojo malo mandolino, Mic*, razbijale so štiri godbe: *Buena Vista Bend* v živo, tri pa z narabutanih posnetkov. V hišah je, vzdolž hiš nabrekal plaz, ki naj bi rompom-pomsko ropotal prek polnoči – zaropotalo je kot svoje dni sejmarski vrtiljak: Mimo je v pokih, treskastih kot z lova na lisico, treslo trčenega Venčeslava Pfajfco, mopedista, klicanega *Gagarín*, v naočnikih, v orjaški, kóbaltni, skafandrasti čeladi. V izbi, za odstrtim oknom, pri zastrti lučki, je vriskava dekelca

⁴ Božji glasnik.

trdo potiskala nogé v zrak. Navdušeno izgubljala nedolžnost. Žarek od sprejemnika ji je obuval, ji sezuval z gležnja belo nogavičko. V potrpinki je trpel mesnat skrivač pod kavbojskim sombrerom na črnkast cof – ritmično je, plemenita kot polenta, zvrnjena iz kotla, vzkipevala skoz mrak njegova zadnja plat. Vanju je iz lutnje plala pesem *Frénésie*.

Kebrič, je na vozičku rinil ženo. Rajka je po cesaričje kimala ljudem:

“V božični jelki je lani kupil klopa! Zlod je pičil! Pa sem – kje sem?”

Dva sta se, za silo na nogah, prepirala nad polno steklenico vinjaka:

“Že 409. te je zatišal jasnovidec Avguštin: *Če bo izginilo, kar je ustvaril Bog, bo še veliko prej razpadlo, kar sta naredila Romulus in Rem!*”

Drugi je grgral. Si čedil grlo: *Vprašanje je samó: Kaj je ustvaril Bog?*

“Še eno táko, pa – ali ni vse trdno podpričano že v svetem pismu?”

Oh, je! Brezbrežna praznost grobnice, prelita z domišljijo mesečine.

Oprezna mačka kartuzijanka je za vrati pila mleko iz glinene latvice.

Zardele starke v kočmajki, v kučmici, v mufu babic so, dve, tri, brbljale v polknicah. Pa kot Pilatovka obračale zdaj palec dol, zdaj palec gor.

Spet je privélo vetrčke po skisanem ciganskem, opuščenem taboru.

Krog pol enajstih je kot črn blisk, že drugič, kratko, ciknilo v elektriki.

Izza prikolice s kostanjevimi miškami, s kostanji v sadjevcu, s karameliranim kostanjem se je, kot v pasijonskem igrokazu, primajalo k ognju ducat šklepetavih božjepotnikov iz Pordenóna – bratovščina spokorjenih, bebavih barab *Molče trobentamo*. Vsak s palico na čutarico z vodo. S torbo. Vsak obut samo na levo nogo. Z najlonsko zelenordečebelno vrvco so uzdali, potrpežljivi, kot pes vodnik za slepce, nekam črvojedínastega centuriona Pirrinho. Sitni mož, prhljav, podoben skrepeneli mrhovini, je čudežno spregledal, ko mu je v Trnovem partizanska krogla zmlela čelno kost. Mu vzela vid – že od 1992. so na silvestrov dan priromali do Soče gor otrebit kakšen zapleveljen *grob neznanega slovanskega človeka*. Mu zasadi pri vzglavju noter glogov kol z vžganim oznanilom *Oproščamo, saj niste vedeli!* In mu do nog natrest kot pralni prašek žolt, vonjiv umetni grušč. Zdaj so se zgrbili v kolobar. Odkrehetali žalostinko *Il Singhiozzo*.⁵ Skrbno porivali sesljavega Pirrinho na surovo klop. Eden je podpiral tu, oni tam, v gleženj – jezik je centurionu prsteno plapolal iz ust kot pri zaklanem telcu:

“Prisluham ti, oj združba sitega spektakla! *Saj tebi vse, kar doživiš, segnije v spolzko laž!* Ste kot marsikateri nas v drugi vojni: Iz trope trapastih ovac! Zato smo izgubili slavo. Smo veljavo. Glávo – glave ne! Mar se ne bo kot Adamu in Evi kdaj zvečer približal, ognjast v meč, arhangel Mihael, ta brezobzirni klavec, priprošnjik vojakov: Zakaj docela sam je, v eni sami noči, Asircem pokončal 185.000 lokostrelcev! Kot piše v Drugi knjigi kraljev: *So navsezgodaj tam ležala le ničvredna trupla*. Mene – držita me pokonci vedrost in posmeh! Želim, naj si níkoli več ničesar ne želim. Mi ni v blagor Vatikan. Veliko manj vesel sem, Peter, tvoje cerkve! *Rim je mesto, ki se je kurbačkalo z vsemi kralji tega*

⁵ Kolcanje. Ihtenje.

grešnega sveta. Vlačuga je! Zatorej dela kot vlačuga – jaz pa pravim: Prav ta vlačuga je vzgojila že marsikaterega prežlahtnega otroka! Ker sem že rekel *Mihael*: Mar angel, ki ni suženj časa, potrebuje vodno uro? Mar angel, ki ni suženj zračnega upora, potrebuje par po ikarsko privóskanih perutk? O tem pa v pravljici vseh dvajsetih stoletij – nič! Bi sklenil ta slovesni govor pred portalom v jaro tisočletje: *Če je bilo moje življenje pasje, bo življenje mladega rodu podganje!* Obilje, vendar v greznici. Kanal z bogatimi pomijami – vendar nevarnost strúpanja, imenovanega *deratizacija*. Bog se maščuje! Narava se reži: *Grdo se vas je namnožilo!* In filozofi, slišim jih v sprejemniku – kot svaljki belih glistic na oslovskem čmaru! O, mir kraj gramoznih križpotij božjih njiv! O, dih cipres v zefirju z gibraltarskih skal, ah, dosti je! Dajta me dol!”

So šli v grotesko, kot so iz nje prišli. Poslednji, se je videlo na pumparicah – ko da ne more več držati vóde? Ali pa je, utrujen, sédal v sneg.

Oblak, obokan z lunino peníno, je kot kužna ladja krožil kraj mračín.

Od vse več raket je križem švigalo kot v posnetku *Letalski nočni boj nad Londonom*. Pod peto so hreščale prazne pivske pločevinke. Cvenkljalo je od le na pol popitih vinskih steklenic – bolj jim je čas drsel v polnoč kot prah v peščeni uri, več je bilo pajaceljstva z gabljivimi stranišćnimi prizori. Vsak hišni vogel, če je le dal kaj nase, je že imel svoj vlažni kolobar.

Gorelo je od vsakršnih strasti, ko da bo zagorelo. In bo zvrh klanca zdirjal kdo udarit plat zvona. Šestletni zoprniček Nínkeli je teti pod hrbèt zabodel špilo z ražnjiči. Nekdo je, s čopo bradnih dlak, nečimrno povezanih z rdečo svilo, vpil: *Kako nam gre, Slovenci?* Drugi nekdo je, v pozlaćenih, *doktorskih* naočnikih, bontonsko skrit za robec, rigal v klobuk na šojino peresce. Si med solzivimi predihí odgovarjal: *Gre! Saj gre! Včasih – tresé!* Natakarica Číči je, kavarnarska v srebrnih škorenjcih, v smetanasti suknjici, pribrcala dolžnika izza hiš. Na trg – fant je mahljal, ko da bi se z rokó rad zgrabil kam pod zrak. Ji malo bežal. In malo spuščal s hlačno brizgo proti njej kropilćkaste, vrtnarsko krotke curke. Med okni z barvno izpuhtelim, žoltim priprošnjikom je že od 1785. sončna ura opozarjala *Ena bo zadnja!*

Možičko v lovskem suknjiću z odlikovanji, vržen v sneg, nabit, je hlipal. S kračjimi nogámi pokal brce s tal. Si pulil rokaviške prste, ko da petelinćku puka rep. Smrkljal na safaladast nos – trop trapastih deklin je poregljaval, da bi se jih vendar videlo. Spet eden je, gospod Marájna, v lovskem suknjiću z odlikovanji, bruhal spredaj. Divje spuščal, ihtast, hlače, da bi bruhnil zadaj. Klel, namrdnjen. Rahel v zadnjico kot španski vetrc. Z vžgalicami potlej, z drugo tik za drugo, opečen, filozofiral nad zobalom sred izbljuvkov, ki *mi je ukradlo iz denarnice 29.207 tolarjev, se pa nesramno snema!* *Trikrat prej kot podkev s parklja* – pred lectarjem se je grebenolasec, zamamiljen, slekel do pasu. Zaskočil sambo. Zlodejevsko vzropotal v božjasten ples. Zavijal kot v indijanski vrišč: *Priložnosti priležnice! Priležnice priložnosti* – spod hlač pod popek mu je rastel, izza dveh mušketnih kroglic, vtetoviran Bonapartov top. Po

prsih dol pa mu je razkoračeno, navpik, drvela naga, kosmatinasto razkošna Cocolie lampijonskih, opazljivih dojk.

Soča je, pomijasta, užaljena, drhtela pod odejico iz mesečevih lusk.

O pol dvanájstih, le malenkost čez, ko je veselje že odklepalo iz oken v okna in od hiš do hiš, in je pokvarjena raketa znamke *Astrograf* vdrla v spalnico, odtrgala četrt slovesnosti zidarju Apnožgalcu na poročni sliki, ga preobula v dim, je razburljivo vzvišeni pesnitelj Prle Prašnik, v svetlem redingotu z vijolično volneno ruto daleč do umetnega kolena, oberoč razpel dlani nad ogenj. Jih obračal, ko da peče ribo. Zanagerál, kot po navadi kisličast, gorjup: *Jah, vi da boste z marševskim korakom šli prek polnoči? Kam? V novi vek? Prevzetnost, blaznost! Oprostite – velikohlepje! Lastno blato nam kaplja na glavo! Nisem tegà, predragi, rekel jaz, ampak topniški častnik Holmers v Plievierovem romanu Stalingrad. Vi rajajte, bolj manj zares ko ta moj prazni štrcelj! Jaz grem pa pisat pravljice. Se reče – spat!*

Takrat so demonske moči, poskrite v pijači, scela obalile Karlmana.

Vzdignili so ga. Ga s kapami bolj premlatili kot oščetkali – vpil jim je:

“Grobo prekinjate predstavo, ki sem jo gojil o vas, da ste štrbunknili v stranišče daleč noter, do peklà, hudičem na razžarjene mučilne kahle – nà, pa vas uzrem na pet pedi! Joj, na pomoč! Bruegel! Očitni Bruegel ste: *O svetkih mežnarji – o petkih pijani aktivisti Luciferja*. Kdor gleda vas, kanaljo, to klavrno krdelo domišljavih, nažrtih, pokvekastih obličij! Vaše budalsko žabje modrovanje. Pa spevoigrsko klicánje urha! Vse to vreščanje in tako naprej, ko diha iz noči na Sočo sneg, ta beli dar – *pri priči neha biti rodoljub!* Naj mar zaóri himno svinjam v svinjaku? Oj, dostojanstvo lačnega Krjavlja! *Vi pa – iztrebki avantgardnega duha!* Reklo se mi je *duha!*”

A vas ni pol stoletja lečil z lečo? Posledica pa: Rod na rod vas bomo morali prekrščevati! Aj – zdaj sem pa zašel v slovenski časopisni komentar.”

Zakoracàl je. Padel: *V tej deželi še podganam ni več mar za kruh!*

Samaritansko so si ga, dva tu, tri tam, optali. Ga kot na parah nesli. V sunkih gneče. Kot po strelskem jarku. Zavijugano – pripiral je nabreklo veko čez ljudi. Se kremžil kot utrujen cesar. Jim do pred krčme štel, s kazalcem, brke: *Ti! Pa ti pa ti! Pa tam – Franc Jožef, spod nosu kot plešast polh v rep!* Potegnil črto v zrak. Zajokal v smeh, da so se mize do poslednje obrnile vanj: *Ah, kakšna nepomembna vsota ničel – srečno novo leto!*

Zložili so ga v mrak s kljunátim obešalnikom, podobnim kandelabru.

K zmešnjávastemu Cravicichu – ta se je napihnil. Zdramil. Godrnjal, da pravkar sanja, kako po bersaljersko pleše tango na brjárju pri Marušiču v Solkanu pod jesensko pozlačenimi kostanji. Spet, kot sátir popadljiv, poskusil vzeti merico natakariči pod hrbtóm – Čiči vanj pa zviška, z jušnikom v pesteh: *Tako prekleto nič vas nimam za človeka, da bi se pred vami slekla kot pred slepim oslom ali crklím psom!* Cravicich nazaj, začmofotán v sluzavih, zelenih dlesnih: *A nisem pasje vdan? In potrpljiv kot laški muš? Uh, Čiči!* Zresnil je krméžljaste oči v Karlmana: *Pri ženskah, veš, sem jaz ponosen in ponižen! Zato*

*mi gre vsakič prav – ej, trušč spred hiš se viša! Ga že ne slišiš več. Njih naša generacija vsakršnih zabav: Ko da si k licem, ki jih ni, natika masko! Profesor, me poslušáš? Več prahu imaš na glavi ko talenta v njej! Ko boš umrl, boš moral nase pozabiti sam: Drugim nisi mar! Pomislil je. Ga dolgo, radovedno, kot neznanca meril. Vrgel potlej prste vanj: Chi non capisce niente, o fa l'avvocato o fa il sergente!*⁶

Čeljust mu je trdo kot podkev padla na merjašči zrezek – je že spal.

Od vrat je šel nekdo s krojaško pupo. Pel *Od kod si, dekle, ti doma?*

Profesor Karlman se je potegoval za nos. Obzirno tipkal Cravicicha v laketi: *Ne boš verjel, Benito! Sanjam, da otožno sanjam, kako sem snoči, v tvojih sanjah, sanjal o kalpáku kralja Artakserksa! Nemara gre za trk nocojšnjih tisočletij? Zakaj že od sobote sèm živim pod ihto vsakokrat samo na pol spočetih misli – boš kaj rekel? Kot ondan, kraj poletja, pijan, ko si za nočni vijavaj od Kobarida dol, po drevoredu, plačal kazen: Da je slovenska policija kvečjemu paradni konj v točki 14 odsluženega cirkuškega klovna Epigona Puzigače – vsak tod pri vas, naš ljubeznivi Karlman, počne, česar se ne sme! Slovenci pa? Nepopravljivo hlapci: Navek iz hlapca – navek za hlapca! Bo počil dan, ko nas bo kdo zalil ko teta v strganih copatah krizanteme: Z godljo iz kokošjega gnoja! Spet je potipkal mimo sragic vinjaka kraj mize: Pa če povedano ni res, je vsaj zanikrno povedano – za te besede bi ti vosovska patrolja v Babji lukenjci navrgla pol rafala krogel v priželjc. Cravicicha tik pod rušo pokopala: Da bi ga lisička odkopala!*

“Mar ni že Adamu in Evi Bog obesil, da morata na vodo in še kam!”

Pred oknom sta se dva zgrabila – Lukrecija ju je ohladila kot spárjena ščeneta: Z vedrcem. Nekdo je kričal. Praskal letnico in sebe čez omet:

“Vsak kjer se osel valja postane čez 120 let nekakšna zgodovina!”

Bolj je zezljalo kot v podkurjenem osirju, bolj so se Karlmanu vili beli venčki vzdolž oči. Obšlo ga je, da bi se kaj lahko z umetnega oblaka na vrveh ponižal bog v siju tromb. Odvrgel posrebreno garderobo. Se mu legitimiral kot njegova smrt, s primerkom prhljih dlak ob čelu – saj ura že od 1785. opozarja *Ena bo zadnja!* Napelo ga je tik srca, ko da mu kdo s koščenim nožkom rije v rebra. *Napelo globlje, naj se brž odpravi odtešcát na 00!* Brž – pa bi se prekobálil mimo venčkov krog oči? Se ne bi od nestrpnosti podrl pred straniščne duri? Bi potlej znal odsuniti zatič *Mont Blanc*?

“Jej! Škof v Kopru – ta gotovo ve, ali so tudi Adamu naprtili to pot!”

Z ovinka dol je spet, dirkaško divji, rignil moped Venčeslava Pfajfca.

Mègelca – profesorju se je izrisala v krsto, založeno z venčki. V njih je ležal srepnih, porcelanastih oči, s kadavrčkom sršena v nosu, Cravicich.

Srce je Karlmanu jeknilo kot ura na utež. Podrgnil se je prek žepkà. Otupal svaljek premečkanih lir. Jih Cravicichu vrnil kot papirno palačinko v hlače. Se poskusil, da bi vstal. *Da bi šel – ni šlo.* Ko da so mu, seveda demoni, s čevljarskim klejem napackali stol. Potárnal je. Mrmral. Zavzdihnil.

⁶ Kdor nič ne razume, je ali odvetnik ali podnarednik.

Bolsnil v Cravicichev žep – spominjal bi ga, žep, na žabo, ki tjàvdan prežvekuje bankovce. Nabral se je, da bi se rešil v dir. Se pol odlepil. Zgrbil.

Zmešal Cravicichev žep in turško luknjo v Štorklovem dvoriščnem 00. Se do zadnje sólzice oddahnil vanj – Cravicichu je spod hlačnice prižuborelo v shojen čevelj. Ga z nogavico naredilo za cvetlični lonček, prehudo zalit.

“Nà! *Pa sem lahčen* – ko da sem vstal iz groba na hojo do nebes!”

Izza nihajnih vrat se je pricopotal krčmar s plesnivim pergamentom.

V gumbnici je nosil povoščeno balzaminko. S krikci je naskočil stol:

“Vsem voščim z *Irskim blagoslovom* iz leta 1629! Prevedla ga je hči Lukrecija: *Naj ti pride cesta naproti! Naj ti burja brije le v hrbèt! Naj ti sonce blago sije čez obraz* ali na kratko: *Naj te sreča zmeraj ziblje v dlaneh!*”

Kurji kriki so zbudili Cravicicha – v hipu je zdvijal. *Začel iskati krivca za poplavo.* Zgrabil posmehljivega Angleža v naramnice. Se skoraj zvrnil nanj – Anglež mu je obkraj piknil prst v uho. Ga vzdignil, ko da ga bo dal čez vrvco. Sušit. Slovesno potelefoniral nekam daleč proč: *Vprašaj Bena, Ben, kam smo Avstralci, v Tobruku, oblegani, pošiljali v nočeh balončke z rimano melanholijo I figli d'Italia son fatti di paglia⁷ – jaz tudi voščim, Ben!*

Cravicich se je izpulil. Prhnil v sključenca, pri mizici tik vrat je pihal v čaj, ponižno lomil od rozinove potice, *si grížljaje dajal kot obhajilo v golt* – mu zmášil kepo zdrizastih večtisočakov pod razšit ovratnik. Rjul, da se iz Cravicicha kvečjemu polkràt kdo dela norca – *kraj konca že ga dohiti pogrebni voz.* Oni je, zvrnjen s tira, veknil, naj bo mir. Da smo pred koledarsko zgodovinsko veličastnostjo. Da je Lojzàn Benefizgala, ovdovel telefonist, vojaški vojni invalid. *Kje je, ah, tu je, bergla* – kot osje leglo je Cravicich otresal močo s hlač. Pečatil v tla nekakšne nosorožčeve stopinje. Se zmahedral v zamorski ples: *Jaz sem pa zdrav! Če hočem, skočim!* Skočil ven. Pred vhod – nič kot v deveti Pfajfčev krog z rožljivo mopedsko zverino. Vrglo ju je v avtobusni vozni red. Pa skoz omrežen plot v kokošnjak.

Lojzan je poiskal po suknji. K triglavki. Jim salutiral. Vsem. S pestjo:

“Nisem verjel v Boga. Zdaj? Ne verjamem več! Zdaj vem – Bog je!”

Čeprav je Karlman zatrjeval, da je Benita kar se da natančno videl v rakvi, sred lilijskih in lovorovih vencev, rajnkih, steklovinastih oči, so Cravicicha, spraskanega kot vojaški škorenj, prehlajenega, odpravili v oskrbo k nočni sestri. Otepal je z raztrganim rokavom izza stekla v okencu. Renčavo vpil: *Bitka je, se veselite, izgubljena! Vojna ne – ta šele bo! W Verdi!*

Ko je opolnoči, že tretjič, ugasilo luč, je kikiriknil Blevkov petelinček.

Prijazen. Veseljak. Baronski v rep. Vendàr – z *okvaro v mehanizmu.*

Zvrh Soče je kot luna stanovitno staro tisočletje zatonilo v hrib.

⁷ Otroci Italije so narejeni iz slame.